

ГСВ із МТЗ шукав зама з МПЗ, але сплутав КСП і зайшов до ВСП.

Для військових у попередньому реченні немає незнайомих абревіатур, та й сама подія досить-таки пересічна. Для всіх інших перекладаю і розшифрую написане: головний сержант взводу матеріально-технічного забезпечення шукав заступника з морально-психологічного забезпечення (ймовірно, батальйонного рівня), але сплутав командно-спостережний пункт (батальйону) із комендатурою, де розміщується військова служба правопорядку.

Тут є пригодницький, фантастичний і комічний складники. З огляду на те, що пан головсержант шукав заступника з МПЗ, радше за все йшлося про якесь дисциплінарне порушення, скоєне самим сержантом або кимось із його підлеглих. Припустимо, він ішов просити не карати стягненням когось із бійців, який днями десь накосячив. Але зробив «поворот не туди» — зайшов до служби правопорядку.

На цьому етапі пригодницький сюжет стає комічним, бо якщо на рівні батальйону інцидент ще можна якось зам'яти, то у ВСП це вже навряд чи вийде: вони

більш нещадні до порушників дисципліни, та й самому головсержанту могло б прилетіти за те, що не доповів про подію.

Де ж тут фантастика? Підрозділи ВСП стоять значно глибше в тилу, ніж командний пункт батальйону, тож переплутати їх у реальності практично неможливо. Ця фраза — прикол на тему того, що в армії дуже багато скорочень, і більшість із них — на три літери. Так історично склалося.

Що ж до дитячого жартика про «три веселі літери», то так, у війську багато матюкаються, є навіть свій специфічний гумор про «списки посланих нахуй», «країну пройобаних речей», «зам по ніхуям» та інші мовні конструкції, що змішують статутний канцелярит із нецензурщиною. Тож не буде перебільшенням сказати, що в армії — все на три літери: від вищих посад — НГШ (Начальник Генерального штабу) — до щоденних рутинних документів — БЧС (бойовий та чисельний склад, актуальний список особового складу, із зазначенням, чим він зайнятий на момент доповіді). Чи не на кожную ситуацію тут трапляється трилітерна абревіатура.

Сказати щиро, коли я пішов до ТЦК (цю абревіатуру вже вивчили всі), то думав так: навіть якщо виживу, то не писатиму про цю війну нічого. По-перше, про неї напишуть і без мене — кращі, більш талановиті, ті, чий досвід буде багатший за мій. По-друге, ще в часи АТО-ООС видання ветеранської літератури перетворилося на таку собі благодійність. Кожен, хто воював, волонтерив або що й при цьому с'як-так вмів складати слова, міг без проблем видати свій опус.

Є один народний забобон: вагітним, буцімто, не можна відмовляти. Так і з ветеранами: видавці дуже лояльні до авторів фронтових щоденників, романів про війну тощо. Це створює безконкурентне середовище, знецінює талант кращих, ставить їх на один щабель із графоманами. Саме тому не хотілося писати щось таке, що видаватимуть просто з емпатії — мовляв, усіх ветеранів видають, то чого б і цього не надрукувати? Та війна внесла свої корективи.

Буквально за місяць-два служби побратими почали питати мене з надією в голосі:

— Ти ж про це напишеш?

Запитував майже кожен, хто заступав зі мною на варту, а найчастіше — мій беззмінний напарник і тезка Дімон. Кожного разу після якоїсь особливо стрьомної чи навпаки кумедної пригоди він ніби уточнював:

— Ти ж і про це напишеш?

Спочатку я жартував і відповідав:

— Та навіщо писати, як ви книжок не читаете?

— Твою — прочитаємо!

Якось до нас у прифронтове село завітав Павло Вишебаба зі своїми віршами, кожному презентував збірку з автографом. Один із бійців, Артур, пропустив той виступ, бо був на виїзді, але свій примірник зосереджено погортав, поклав у наплічник зі словами:

— У мене ще ніколи не було книжок з автографами. Та я в принципі книжки не дуже, але от дзвонила дружина, каже, починає збирати домашню бібліотеку. А хороша справа. Ось цю привезу. І твою буду чекати, теж з автографом, — Артур по-змовницьки підморгнув.

Це додавало надії. А коли минув час і дехто з тих, хто ставив ці запитання, загинув, зник безвісти, потрапив у полон, я почав переконуватися в тому, що моя писанина таки потрібна. Передусім — аби виправдати сподівання побратимів. Вони хотіли, щоб я написав. І як їм відмовити? Кожен із них мав свій талант, а я таки вмів скласти слова до купи, тож маю написати книжку. Це я зрештою і зробив.

Вийшло щось середнє між щоденником, малюнком з натури, вже звичною мені публіцистикою і громадянською сповіддю. Це подорож емоціями, спогадами, свідомим і несвідомим, траншеями і мирними містами, кабінетами різних служб і переповненими моргами. Усіма тими місцями, де я побував не раз і де назавжди залишив частину себе.

Задля оригінальності втілив задум із трьома літерами. Почав публікувати перші розділи на сайті Texty.org.ua (безмежно вдячний Роману Кульчинському та команді сайту за таку можливість), побачив, що в цієї книги буде читач. А потім доля звела з моїм давнім приятелем Богданом Логвиненком, який запропонував видати книжку в Ukraïner. Ось і весь секрет творчості: заперечення, прийняття, три літери й добрі друзі, які допоможуть реалізувати задумане.

ТЦК

Щоразу, коли потрапляю в якусь держустанову, мене не полишає враження, ніби я знімаюся в екранізації «Процесу» Франца Кафки: навколо тебе похмурий абсурд, тиснява, брак повітря і люди, які постійно намагаються викликати почуття провини за сам факт твого існування. Так було зі мною у податковій, райдержадміністрації, ба навіть у Верховній Раді чи Офісі Президента, де також не раз доводилося бувати за роки журналістської кар'єри.

ТЦК — це ті самі державні лабіринти, тільки замість чиновників тут офіцери. Я прийшов сюди за два дні до початку повномасштабної війни — 22 лютого 2022 року. Після нічного ефіру на телебаченні я з самого ранку мав вдосталь часу, аби оформитися в Тероборону для проходження навчання. Тоді це вже стало трендом: люди, кажучи по-старому, без відриву від виробництва, у вільний час проходили тактичну, медичну, інженерну й іншу підготовку, необхідну бійцеві Територіальної оборони. Мені — людині, яка не мала за плечима ані строкової служби, ані військової кафедри, — ці навички були просто необхідні. Бо війною в повітрі вже тхнуло добряче.

ТЦК нагадував якийсь мурашник: метушилися люди, приходили мужики з повістками, але мене не футболіли, навпаки — взялися старанно супроводжувати до кабінетів, тільки-но я сказав, що прийшов добровільно й хочу навчатися. Зрештою, мене посадили до сивого цивільного дядечка, відставника, який укладав якісь списки:

— Вам треба пройти військово-лікарську комісію.

— Я її проходив у вересні, змін у стані здоров'я не відбулося.

— Не хочете на медкомісію?

— Та купа часу, а який сенс?

— Пишіть відмову від проходження.

— Написав, далі куди?

— Ось пан підполковник вам усе розповість.

Невисокий чоловік в окулярах, здалося, зрадів моєму настрою:

— Від завтра починаються двотижневі навчання. Збір о 9:00.

— То на цілий день?

— Та думаю, що до 14:00, там розберемось.

Мене такий підхід цілком влаштував. Повідомив про своє рішення на роботі — там поставилися з розумінням. Написав про свій крок на фейсбуці, багато хлопців почали писати й дзвонити, питати, як це зробити, як приєднатися до лав Тероборони. Зустрівся з Ванькою — давнім другом і напарником у волонтерських поїздках. Він теж уже шукав зграю, мав легальний зареєстрований ствол, але поки що не прибився до жодного з підрозділів. Домовилися набрати один одного, коли почнеться. Поїхав, подав документи на

закордонний паспорт (який заберу тільки через півтора року). Запланував справи на тиждень: середу, 23 лютого, проведу з донькою, яка приїхала на канікули з Польщі, 24 лютого піду на третє щеплення від ковіду, 25 лютого — до барбершопу. Військові навчання, ясна річ, внесуть свої корективи, але навряд чи суттєві.

23 лютого я прийшов до військкомату на 09:00, у дворі вже було велелюдно, почали потроху знайомитися, зав'язалася суперечка про кількість двійників Путіна. Аж ось команда «Шикуйсь!».

— Зараз поділимо по взводах, — вибіг офіцер зі списком.

І тут відкрилася низка таємниць: до Тероборони ми не маємо жодного стосунку, при ТЦК формується рота охорони, це ми і є, більшість пацанів викликали сюди повістками, а навчань не буде. Вийшов кремезний полковник, воєнком:

— Слава Україні!

— Героя слава! — доволі злагоджено гаркнули ми у відповідь.

— Бачу, хороший колектив зібрався, відчувається, дух є, — промовив полковник. — Ми мали сьогодні з вами розпочати навчання, але... кгм... Самі бачите, яка обстановка. Зараз починаємо мобілізацію оперативного резерву першої черги. Але ваш підрозділ сформовано, командири взводів і відділень, перепишіть дані особового складу. За першим викликом маєте прибути сюди протягом трьох годин.

Мені одразу не сподобалися мій взводний і мій командир відділення. У взводного тихий голос (що це за командир?), сам він — «піджак» «піджаком» після

військової кафедри — дарма, що має звання старшого лейтенанта. Плюс мені здалося, що він просто нас побоюється. Комвідділення взагалі цікавий фрукт: метушливий, без переднього зуба, з говору — ніби має кримінальне минуле, якийсь дьорганий. А от пацани в моєму відділенні — Сашко, Руслан, Сергій, Андрій — кльові, ми одразу якось знайшли спільну мову, хоч і були всі зовсім різні. Сашко — здоровань і добряк, майстер, золоті руки, такий собі гоголівський Вакула. Руслан з манер та говору трохи рагулюватий, але беззлобний і рішучий, як бронепотяг. Сергій — спокійний, врівноважений інтроверт, педант і гуру різної електроніки. Андрюха — запальний атовець, переконаний націоналіст, найвлучніший стрілець роти (про це ми дізнаємося згодом). Ми потисли один одному руки. З Андрієм постояли біля під'їзду, потеревенили про АТО, де мали спільних знайомих.

— Буде війна чи ні, то побачимо, але ми ж з одного району, на пиво вибратися разом точно зможемо, — сказав він на прощання. Вийшло навпаки: на пиво ми так і не вибратися, завтра була війна, Андрій — перший загиблий із нашого підрозділу, 25 серпня 2022-го під Ізюмом він піде рятувати пораненого й потрапить під мінометний обстріл. Руслана не стане десь за рік після цієї події.

Я повернувся додому, забрав доньку; ми їздили на виставку, присвячену Марлен Дітріх, їли суші десь на Печерську. Вулицями тут і там йшли мужики в камуфляжі. Це оперативний резерв першої черги — люди з бойовим досвідом.

— Знаєш, а війна таки, схоже, буде...